

Treytaleys grund-inntøka fall í Sveis

Zakarias Wang

Nú sunnudagin 5. júní var fólkaatkvøða í Sveis um treytaleysa grundinntøku til allar borgarar.

Ikki óvæntað fall uppskotið.

Men tað, sum eygleiðarar heftu seg mest við, var at í orðaskiftinum undan fólkaatkvøðuni var lítið og einki funnist at uppskotinum fyri at vera fíggjarliga óforsvarligt.

Høvudsandstøðan kom frá tí mest víðgongda høgraflokkinum, sum førði fram, at um so var at uppskotið var samtykt, so fóru fátækir útlendingar í hópatali at streyma inn í landið. Sum lið í tillagingini við ES hefur Sveis nevnliga givið teimum, sum hava fingið uppihaldsloyvi í 27 ES-londum, loyvi til at flyta til Sveis. Hetta fest rættiliga í, og tað gjørdi at nóg av atkvøddu ímóti.

Orsøkin til, at Sveis hefur samtykt hesar sáttmálar við ES er, at EFTA-felagsskapurin, sum Sveis er við í, hefur neyvt tilknýti til ES, og tí slepst illa undan at taka móti flóttafólki.

Tey, sum settu uppskotið fram, eru tó ikki vónbrotin. Tey roknaðu við í besta føri at fáa 15% av atkvøðunum, men undirtøkan kom upp á 23%. Tey halda, at øll orsøk er til at fara undir eina nýggja fólkaatkvøðu. Tey søgdu frammanundan at tey hildu, at tað fór at vera neyðugt við minst trimum fólkaatkvøðum fyrr enn uppskotið verður samtykt.

Yvirhøvur eru sveisarar bilsnir av, hvussu stórir áhugin hefur verið fyri hesum uppskoti bæði í Sveis og uttanlands. Orðaskiftið um hetta evni, sum hefur verið heldur hypotetiskt higartil, hefur fingið nóg meir av konkretum innihaldi, so alt bendir á, at henda fólkaatkvøðan hefur sett nakað í gongd, sum vit fara at hoyra meir um í komandi tíðum.

Rætt Bárður og Aksel!

Zakarias Wang

Í orðaskiftinum í Sjónvápinum segði Bárður á Steig, at vit og Danmørk høvdu somu stjórnarskrá. Aksel Johannesen samanbar støðu okkara við ta, sum er galdandi fyri deilríkini í USA.

Teir hava fullkomuliga rætt!

Hendan okkara stjórnarskrá er hvørki frá í dag ella í gjár, men hon er dagsett 29. august 1450, so í ár fyllir hon so runt sum 566. Tað er ikki hissini aldur fyri eina stjórnarskrá.

Aksel víðgjørði stjórnarskránnar hjá USA. Amerikumenn breggja sær av at hava eina ta elstu stjórnarskrá í heiminum, men teir kunnu ikki standa okkum kurl. Teirra stjórnarskrá kom ikki í gildi fyrr enn 1788, tá okkara hevði 338 ár á bak!

Alt bendir tó á, at teir hava lært nakað av okkara royndum. Tað teir gjørdur, var at leggja nøkur sjálvstøðug ríki saman í eina nýggja fólkarættarlaga eind, eitt nýtt sambandsríki, sum kundi standa seg í kappingini við onnur lond. Tey verandi deilríkini hildu fram við sínum egnu stjórnarskráum, men tá avgerðir skuldu takast um uttanríkispolitikk vóru tey ein eind. Fyri at skipa fyri avgerðargongdini í so máta var neyðugt at hava ein ríkisovasta. Hjá okkum var hesin kongur, í USA var hann nevndur forseti.

Men hvussu skuldu stjórnarskráirnar í ríkjasambandinum og í deilríkjum broytast?

Hetta var púra greitt bæði hjá okkum og í USA. Slíkar broytingar skuldu fara fram eftir teimum reglum, sum vóru galdandi fyri stjórnarskráarbroytingar. Ásett er í sambandsstjórnarskránni, at tey innbornu í hvørjum ríki sær skuldu stýra ríki sínum uttan at hitt ríki á nakran hátt legði seg uppí. Hes-

um tóku amerikumen undir við 338 ár seinni. Har er ikki bert stjórnarskráin fyri ríkjasambandið, men eisini stjórnarskráirnar fyri deilríkini broytt fleiri ferðir síðan 1788.

Hjá okkum fór fram ein týðningarmikil broyting av stjórnarskránni í 1661. Til tá høvdu vit valt kong, sum sat til hann doyði. Men nú broyttu vit hetta, so arvingarnir hjá verandi kongi arvaðu ríkið eftir faðir sín. Samstundis góvu vit kongi einvald í deilríkjuni eins og í ríkjasambandinum. Hann fekk lóggávvald og rætt til sjálvur at avgera hvørjar embætismenn hann skuldi hava, eins og hvørjir dómáram skuldu vera. Framvegis var kongur ikki bert kongur í ríkjasambandinum, men eisini í deilríkjum.

Í 1849 hendi tað, at annað av deilríkjum í ríkjasambandinum, Danmørk, eftir galdandi manngongd avtók sína stjórnarskrá frá 1661 og fekk sær eina nýggja. Í okkara deilríki er stjórnarskráin ikki broytt enn. Við heimild í stjórnarskránni frá 1661 hefur kongur framvegis einveldi her. Hann kann sjálvur avgera, hvørjar lógir skulu galda her, hvørjar embætismenn hann skal ráðføra seg við og hvørjar dómáram hann vil hava.

Alstórur munur er millum hesa

skípan og ta, sum javningar okkara í ríkjasambandinum hava havt nú í 167 ár.

Stjórnarskrá Danmarkar sigur, at kongur einki vald hevur. Hansara støða kann samanberast við ta, sum vit høvdu á teimum skipum, sum skuldu til Grønlands at fiska, men ikki sluppu av tí at skiparin ikki hevði longdina, tað skjal, sum gav honum loyvi til at sigla alla hesa leið. Men skiparar vóru ikki ráðleysir! Teir bóðu ein mann koma við, sum hevði pappírini. Tá skipið skuldi fáa loyvi at fara avstað, upplýstu teir myndugleikunum, at hesin maður var skipari, og so var alt í lagi. Men tá loysast skuldi, ráddi vanligi skiparin øllum. Hann við pappírnum var bara vanligur maður og fekk skeld frá fiskiskiparanum sum allir aðrir menn.

Tað var eina slíka skipan, danir fingi í 1849. Kongur fekk yvir sær ein mann, sum var valdur av teimum innbornu í Danmørk. Danir avgjörði, at hesin maður skuldi vera »fiskiskipari«. Kongur helt fram sum »flaggskipari« og leið onga neyð, tí hann fekk ríkiliga samsýning, sum danir guldu yvir skattin. Kongur slapp tó ikki at taka nakra avgerð yvirhøvur. Hesar vóru allar tiknar av fiskiskiparanum, forsætisráðharranum, og teimum, sum hesin hevði útvalt sær at stýra

saman við.

Tað er einki í okkara felags stjórnarskrá, sum forðar fyri, at danir fáa sær eina tilíka stjórnarskrá. Vit kundu eisini gjørt eina samsvarandi stjórnarskrá, soleiðis at vit, sum her eru innborin, gjørdur av, at kongur skuldi vera tí forsætisráðharra lýðin, sum vit í okkara ríki høvdu valt.

Vansin er bara, at vit ikki hava samtykt eina slíka stjórnarskrá fyri ríki okkara. Tann galdandi stjórnarskráin fyri ríkjasambandið ásetur, at ríkin eru fullkomnir javningar. Men av tí at kongur hefur einveldi hjá okkum, og Danmørk hefur eina stjórnarskrá, sum sigur, at kongur er tænar hjá danska forsætisráðharranum, hefur Danmørk havt móguleika fyri at forða, at ríkin bæði hava fingið ta javnstøðu, sum tey høvdu havt, um okkara felags stjórnarskrá var vird.

Hetta var tað, sum var veruliga innihaldið í tí orðaskífi, sum Bárður á Steig og Aksel lögmaður høvdu í Kringvarpinum hetta minniliga týskvöld 31. maí 2016. Teir eru á rættari leið. Hava teir dirvi at taka avleiðingarnar av støðu síni, nevniliga at deilríkini hava somu sambandsstjórnarskrá, so er ikki ringt at koma til gott úrslit.

Skattalætta heldur enn keyp av almennum bygningum

Havnar Framburðsfelag, felagið fyri framburði í Havn

Nevndin

Fremsta uppgávan hjá eini kommunu og hjá einum kommunalpolitikara er at umsita skattaborgarans pening á skilabesta hátt.

Nógvir batarnir eru at hóma í okkara høvuðsstaði. Tað fegnast vit um. Spurningar reisa seg tó, um tað í løtuni ikki verða óneyðuga nógvir almennir bygningar keyptir fyri 100 tals mió. Talan er um bygningar, sum man ikki hefur gjørt sær nóg

greitt, hvat teir skulu brúkast til.

Tað kann vera ein skilagóð íløga at keypa almennar bygnigar, men tá man ikki hefur gjørt sær nóg greitt frammanundan, hvat hesir skulu brúkast til, er spurningurin, um man hefur umsið skattaborgarans pening nóg væl. Taka vit keypið av Bank Nordik bygninginum, so kostaðu teir skattgjalдарunum út við 100 mió. krónur, og enn tykist ikki greitt, hvat hesir bygningar skulu brúkast til. Hetta er ikki nøktandi.

Til samanberingar, so kostar eitt skattaprocent í Tórshavnar kommunu umleið 30 mió. Uttan

iva hevði ein skattalætti á 1-2 % ligið munandi betur í lummanum hjá hart sperdum barnafamiljum í høvuðsstaðnum enn keypið av hesum almennu bygningum. Ella í øðrum lagi at hækka kommunala barnafrádráttin enn meira.

Trivnaðurin í eini kommunu er bert góður, um familjan og borgarin hava tað gott. Hóast batarnir eru gjørdir hjá eitt nú barnafamiljum í kommunini, so sita nógvar barnafamiljur enn ógvuliga hart í tí fíggjarliga. Mong teirra eru komin heim aftur eftir loknan lesnað, hava dýr lestralán at gjalda, hava fingið síni fyrstu børn og hava spent seg

hart fyri við dýrum húsalánum.

Vit eiga fyrst og fremst at hugsa um, hvussu tann einstaka familjan og tann einstaki borgarin hava tað. Vit eiga at gera alt tað, vit eru ment til tess at gera tað liviligt hjá øllum at búleikast í kommunini og ikki minst geva teimum fíggjarligu ráðini til eisini at kunna nýta gott av øllum teimum mongu tilboðum, sum kommunan í dag veitir.

Hetta vil Havnar Framburðsfelag saman við valevnum floksins virka fyri til komandi býráðsval.